Bezkręgowce

Bioróżnorodność bezkręgowców na obszarze województwa śląskiego jest wciąż słabo rozpoznanym elementem środowiska. Szacuje się, że w Polsce występuje około 35 tysięcy gatunków, jednak nie jest to liczba ostateczna − nadal podawane są z obszaru Polski nowe gatunki, wcześniej nierejestrowane. Jeżeli założymy, że w województwie występuje około 50-80% fauny bezkręgowców Polski, to liczba żyjących tu gatunków może mieścić się w przedziale 17-28 tysięcy. Dotychczas odnotowano jednak tylko nieco ponad 9,5 tysięcy gatunków. Większa część nie została jeszcze potwierdzona.

Zróżnicowanie ekologiczne i duża liczba gatunków powoduje, że poszczególne grupy zwierząt bezkręgowych są poznawane z różną intensywnością, zależną od łatwości ich wyszukiwania w terenie, oznaczania, liczenia oraz dostępności specjalistów. Najlepiej rozpoznane są zazwyczaj gatunki zwierząt podlegające ochronie prawnej.

Liczba wszystkich dotychczas odnotowanych w województwie śląskim owadów stanowi tylko około 20% fauny Polski, ale procent poznania w obrębie niektórych rzędów tej gromady jest skrajnie odmienny. Przykładowo liczba stwierdzonych gatunków ważek wyczerpuje stopień poznania tych owadów, ale chruściki czy muchówki prawie nie były inwentaryzowane. Podobne zależności można zaobserwować w przypadku innych, niezaliczanych do owadów zwierząt bezkręgowych. Lepiej rozpoznane są mięczaki, wrotki, pająki, a słabo − liczne w gatunki – skorupiaki, nicienie czy płazińce, chociaż są to zwierzęta istotne ze względów gospodarczych lub epidemiologicznych.

Do najlepiej rozpoznanych grup bezkręgowców w województwie śląskim należą obecnie ważki. Spośród 74 gatunków ważek stwierdzonych w Polsce w województwie odnotowano dotąd 69 gatunków, czyli 93,2% krajowej fauny ważek (odonatofauny). W latach 2002–2014 potwierdzono występowanie 65 gatunków. Ważki są grupą łatwą do obserwowania, oznaczania i liczenia. Jednocześnie są to owady silnie powiązane z rodzajem siedlisk wodno-błotnych, w których żyją, w związku z czym rejestrowanie ważek umożliwia ocenę tego typu wartościowych siedlisk. Sukces przeprowadzonych inwentaryzacji ważek w województwie śląskim wskazuje, że w pierwszej kolejności należy dążyć do kompleksowej inwentaryzacji w obrębie małych grup zwierząt bezkręgowych, silnie związanych z siedliskami w których żyją, nawet kosztem pozyskiwania informacji o licznych w gatunki grupach zwierząt bezkręgowych, ale o nierozpoznanym trybie życia.

Do dobrze zbadanych taksonów należą również chrząszcze, motyle, pluskwiaki oraz ślimaki. Fauna chrząszczy (koleopterofauna) województwa śląskiego liczy około 3800 gatunków (60% fauny krajowej). Oprócz pospolicie występujących gatunków w województwie znaleźć można także gatunki reliktowe i ginące, związane z lasami pierwotnymi jak np. zagłębek bruzdkowany. Lepidopterofauna (fauna motyli) liczy ponad 2100 gatunków, co stanowi około 66% wykazanych z Polski gatunków. Tylko niewielka ich część to tzw. motyle dzienne, których w województwie śląskim wykazano 134 gatunki.

W województwie występuje około 120 gatunków ślimaków, co stanowi prawie 68% krajowej fauny. Są to zarówno gatunki prawnie chronione (poczwarówka zwężona, igliczek karpacki, jak i inwazyjne formy obce (ślinik luzytański).

O występowaniu pająków (Araneae) w województwie wiemy stosunkowo dużo – znanych jest około 420 gatunków, co stanowi ponad 50% polskiej fauny. Bardzo ciekawym gatunkiem jest chroniony gryziel tapetnik, należący do ptaszników. Prowadzi skryty, podziemny tryb życia, natomiast w trakcie dnia czyha na swoje ofiary w pajęczynowych oprzędach w kształcie rękawa. Jego jad nie jest niebezpieczny dla człowieka.

Grupy słabo zinwentaryzowane spośród owadów to liczne w gatunki muchówki (z wyłączeniem meszek) oraz błonkówki nieprowadzące socjalnego trybu życia (w tym ważne z punktu widzenia gospodarki rolnej i

sadowniczej pszczoły samotne czy istotne dla gospodarki leśnej błonkówki pasożytujące na larwach owadów). Brak współczesnych inwentaryzacji dla owadów związanych z wodami – chruścików, jętek, widelnic oraz owadów pasożytniczych – pcheł, wszy i wszoł. Z pozostałych bezkręgowców słabo poznane są liczne w gatunki skorupiaki, wije oraz grupy obejmujące dużo gatunków pasożytniczych – nicienie i płazińce. Inne nieinwentaryzowane grupy reprezentowane są przez nieliczne gatunki, a pośród nich znajdują się zwierzęta małych rozmiarów lub prowadzące skryty tryb życia.

W zdecydowanej większości przypadków największym zagrożeniem dla bezkręgowców lądowych w województwie śląskim jest utrata ich siedlisk, a tylko w nielicznych przypadkach bezpośrednia eliminacja osobników. Zagrożeniem dla wodnej fauny bezkręgowej w regionie jest zanieczyszczenie wód, regulacje rzek, melioracje, zasypywanie zbiorników wodnych oraz coraz częstsze pojawianie się gatunków obcych. W celu zachowania różnorodności bezkręgowców województwa śląskiego bardzo ważna jest ochrona siedlisk, prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi, podejmowanie działań, w tym edukacyjnych, związanych z ochroną wód i siedlisk od nich zależnych, a także renaturyzacja siedlisk zdegradowanych.

Źródła:

- Bogdanowicz W., Chudzicka E., Pilipiuk I. Skibińska E. (red.). 2004, 2007, 2009. Fauna Polski – Charakterystyka i wykaz gatunków. Tom I, II, III. Wyd. MiIZ PANauk w Warszawie
- Parusel J. B. (red.) 2020. Przyroda żywa województwa śląskiego – stan poznania, ochrony i zagrożenia. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, ss. 429.
- Romańczyk i in. 2015 (msk.). Opracowanie ekofizjograficzne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, ss. 662.

Czytaj także:

Fauna województwa śląskiego [w:] Przyroda Górnego Śląska 100/2020 - dostęp online w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej

Parusel J. B. (red.) 2020. Przyroda żywa województwa śląskiego – stan poznania, ochrony i zagrożenia. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice - dostęp online w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej

Załączniki		
Przyroda Górnego Śląska 100/2020	PDF, 2.61 MB	
Przyroda żywa województwa śląskiego – stan poznania, ochrony i zagrożenia, 2020	PDF, 9.86 MB	

Dodana: 14 stycznia 2025 14:45 Zmodyfikowana: 17 stycznia 2025 12:51